

”Ettei 18 ihaninta tyttölasta vastaa yhtä koukkujalkaista poikaa”

Naisten asema kiinalaisissa perheissä suomalaisen lähetystyöntekijän näkökulmasta 1900-
luvun alussa

Aada Ranne

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Aada Ranne

”Ettei 18 ihaninta tyttölasta vastaa yhtä koukkujalkaista poikaa”- Naisten asema kiinalaisissa perheissä suomalaisen lähetystyöntekijän näkökulmasta 1900-luvun alussa Sivumäärät: 31

Kandidaatintutkielmani aihe on naisten asema kiinalaisissa perheissä suomalaisen lähetystyöntekijän näkökulmasta 1900-luvun alussa. Tutkielman pääasiallisena painopisteenä on selvittää naisten aseman epäkohtia, joita lähetystyöntekijä Hannes Sjöblom (1874–1944) nosti esiin teoksessaan. Epäkohta terminä, muut käsitteet ja tutkielman analyysi perustuvat Sjöblomin käsityksiin aiheesta. Lisäksi käsittelen selityksiä ja taustoja epäkohdille ja niiden esiintymiselle kiinalaisessa yhteiskunnassa Sjöblomin näkökulman mukaan. Tarkastelen myös lähetystyöntekijöiden panoksen vaikutusta epäkohtien ratkaisemiseksi lähetystyön kohdepaikoissa ja vuorovaikutusta työntekijöiden ja paikallisten välillä. Pysin kuljettamaan Sjöblomin tapaa tiedostaa epäkohtia läpi tutkielman ja muodostamaan niistä kokonaisuuden.

Tutkimukseni kohde on Sjöblomin kirjoittama teos *Kiina ja Lähetystyö Kiinassa* (1907), joka sisältää kolme esitelmää liittyen hänen lähetysmatkaansa Kiinassa 1902–1907.

Suomenkielisellä tutkimuskentällä lähetystyötä on tutkittu, mutta juuri naisnäkökulmasta tietoa ei ole saatavilla kovin runsaasti. Kansainvälisillä tutkimuskentillä aihetta on jonkin verran tutkittu. Tärkeimpiin lähdeteoksiini kuuluvat muun muassa Joseph Esherickin *Ancestral Leaves: A Family Journey Thru Chinese History* (2011) ja Suomen Lähetysseuran verkkojulkaisu *Suomen Lähetysseura toimi Kiinassa vuosina 1902–1953* (2012). Hyödynnän matkakertomuksiin suunnattua metodologista kirjallisuutta, joissa on mukana myös Aasiaan kohdistuvaa näkökulmaa. Menetelmänäni hyödynnän lähilukua, jonka avulla olen erotellut yksityiskohtia, peilannut niitä tutkimuskirjallisuuteen ja muodostanut niistä aiheeseen liittyviä päätelmiä.

Keskeisimmät tulokseni ja päätelmäni tutkielmassani ovat, että Sjöblomin negatiivinen ennako-oletus naisten asemasta ei toteudu täysin ja eri perheerooleissa epäkohtien koettiin näkyvän eri tavoin, vaikka niissä oli lisäksi yhteneviä tekijöitä. Sjöblomin käsityksiä epäkohtien selityksistä voidaan jakaa erityisesti kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin syihin. Vuorovaikutus paikallisten ja lähetystyöntekijöiden välillä oli vaihtelevaa ja negatiiviseen suuntaan taipuvaa, eivätkä lähetystyöntekijät Sjöblomin mukaan saaneet haluamaansa vaikutusta aikaan. Sjöblomin havainnoista epäkohtiin liittyen voidaan muodostaa kattava tutkimuskenttä tarkasti rajatusta aiheesta.

Avainsanat: lähetystyöntekijät, matkakertomukset, Kiina, perheet, naiskuva, sosiaalhistoria

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Aihe, alkuperäislähde ja aiempi tutkimus	4
1.2	Tutkimuskysymykset, tutkimuksen rajaus ja käsitteet	5
1.3	Tutkimuskirjallisuus, metodologia ja menetelmät	6
2	Kiinalaisten perhesuhteiden epäkohdat naisten aseman suhteen	8
2.1	Sosiaalisten asioiden tarkastelu matkakertomuksessa	8
2.2	Perheroolien merkittävyys Sjöblomin kautta	10
2.3	Epäkohtiin suhtautuminen ja niiden ilmeneminen eri perherooleissa	11
3	Perhesuhteiden epäkohtien juuret	15
3.1	Sjöblomin näkökulman muodostuminen	15
3.2	Perinteiden painoarvo	16
3.3	Yhteiskunnallinen tilanne osana vuorovaikutusta	18
4	Lähetystyöntekijöiden vaikutusmahdollisuudet epäkohtiin	20
4.1	Vuorovaikutus kohteessa osapuolten välillä	20
4.2	Lähetystyön mahdollinen parantava vaikutus alueilla	23
5	Lopuksi	27
	Lähteet	29

1 Johdanto

1.1 Aihe, alkuperäislähde ja aiempi tutkimus

Naisten asemaa on pidetty Kiinan historiassa perinteisesti heikompana kuin miesten.¹ Naisten aseman epäkohtia tarkasteltaessa voidaan nostaa esiin kuvaavia esimerkkejä kuten jalkojen sitominen eli jalkojen muotoileminen epäluonnolliseen asentoon², heikommat koulutusmahdollisuudet³ ja poikien suosiminen⁴. Nämä naisiin liittyvät ilmiöt ovat olleet kiinalaisessa yhteiskunnassa syvällä, mutta niihin on kuitenkin pyritty vaikuttamaan. Tällaiset ilmiöt ovat vaikuttaneet yleisellä tasolla naisten asemaan, mutta myös ilmenneet perhetasolla.

Tämä kandidaatintutkielma tutkii 1900-luvun alun kiinalaisia perhesuhteita korostaen erityisesti naisten ja tyttöjen aseman merkitystä suomalaisen lähetystyöntekijän näkökulmasta. Alkuperäisaineistonani toimii suomalaisen lähetystyöntekijän Hannes Sjöblomin (1874–1944) kirja *Kiina ja Lähetystyö Kiinassa* (1907). Kirjassa on kolme esitelmää Sjöblomin lähetysmatkoilta, joissa hän toimi Suomen Kiinan lähetysten esittelijänä ja otti kantaa kiinalaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Sjöblom nosti kirjassaan esiin lähetysmatkoillaan havaitsemiaan epäkohtia naisiin kohdistuvassa epätasa-arvossa ja asemassa. Havainnollistan Sjöblomin ilmaisemien epäkohtien kautta aiheen eri ulottuvuuksia kuten yhteyttä alkuperäisaineiston tilanteeseen ja lähetystyön vaikutukseen. Sjöblom valmistui papiksi vuonna 1900 ja lähti Kiinaan vuonna 1902, jolloin hänestä tuli ensimmäinen Suomen Lähetysseuran työntekijä Kiinassa.⁵ Sjöblomin näkökulma lähetystyöntekijänä voidaan nähdä muusta väestöstä poikkeavana, sillä aikanaan lähetystyöntekijöiden kouluttautuneisuus nosti heidät tietynlaiseen eliittiin ja luonnollisesti muokkasi heidän näkemyksiään.⁶

Alkuperäislähde on yksittäisen henkilön näkemys tietystä ajasta ja tapahtumista. Sen kautta tutkielmassa päästään käsittelemään tarkasti rajautunutta näkökulmaa, josta ei ole saatavilla

¹ Sasaki 2016, 39.

² Jalkojen sitomisen uskottiin auttavan naista avioliiton solmimisessa, mutta sitomisesta syntyi naiselle usein vakavia fyysisiä komplikaatioita. Paltemaa 2018, 140.

³ Sasaki 2016, 36.

⁴ Mann 2011, 131.

⁵ Suomen lähetysseuran toiminta alkoi 1859 ensin Afrikkaan suuntautuvalla lähetystyöllä. 1899 Lähetysseura teki aloituspäätöksen Kiinan lähetystyöstä ja lähetystyö alkoi 1902 Hunanissa. Kiinan lähetystyö sisälsi erityisesti koulujen perustamista, sairaanhoidon kehittämistä ja kristillisen työn tekemistä kouluttamalla paikallisista seurakunnan työntekijöitä. Suomen Lähetysseura on nykypäivänä myös olemassa ja, se on edelleen mukana Kiinaan liittyvässä toiminnassa. Suomen Lähetysseura 2012, sähköinen aineisto.

⁶ Raiskio 1997, 3.

paljon tutkimusta. Etsiessäni tutkimusta, jossa valitsemaani alkuperäisaineistoa on hyödynnetty, löysin joitakin muihin aihepiireihin enemmän keskittyviä painotuksia. Perhe- ja naisnäkökulmasta on jonkin verran kirjoitettu kansainvälisellä tutkimuskentällä. Vaikka perheen merkitys kiinalaisessa yhteiskunnassa on suuri, aiheetta ei ole kuitenkaan tutkittu niin runsain määrin ja materiaalia voi olla jopa haastavaa löytää 1900-lukua edeltävältä ajalta.⁷ Tämän toteamuksen jälkeen on ilmestynyt yksittäisiä tutkimuksia, mutta aiheesta ei ole naisnäkökulmaa hyödyntäen runsaasti tietoa etenkin suomenkielisellä tutkimuskentällä.

Itse Sjöblomia on tutkittu liittyen hänen lähetystyöntekijän uraansa Kirsi Silvennoisen pro gradu -tutkielmassa *Hannes Sjöblom 1874–1944: Suomen lähetysseuran Kiinan työn uranuurtaja ja kotimaisen lähetys-harrastuksen herättäjä* (1991). Suomalaiseen lähetystyöhön liittyvää kirjallisuutta ovat Pekka Lundin artikkeli *Oman aikansa Kiina-ilmiö: suomalaisten lähetysaarnajien kokemuksia länsimaisen ja kiinalaisen kulttuurin ja uskonnon kohtaamisesta 1900-luvun alussa* (2004), joka on julkaistu *Suomen Kirkkohistoriallisen seuran vuosikirjassa 94*, ja Olli Löyttyn et. al. artikkelikokoelma *Kaikille kansoille: lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna* (2010). Tutkimuskirjallisuudessa keskityn erityisesti englannin- ja suomenkieliseen tutkimuskirjallisuuteen aineiston länsimaalaisen näkökulman vuoksi.

1.2 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen rajaus ja käsitteet

Pääasiallinen tutkimuskysymys tutkielmassa on ”Millaisia naisten asemaan liittyviä epäkohtia kiinalaisissa perheissä ilmeni suomalaisen lähetystyöntekijän näkökulmasta 1900-luvun alussa?”. Tutkimuskysymykselläni pyrin havainnoimaan juuri perhesuhteissa ilmeneviä epäkohtia, jotka keskittyvät naisten asemaan. Tutkimuskysymyksessä mainittava suomalaisen lähetystyöntekijän näkökulma johtuu alkuperäisaineiston näkökulmasta.

Päätutkimuskysymystä tarkentavat muut kysymykset ”Millainen yhteys havaituilla epäkohdilla on kiinalaiseen kulttuuriin Sjöblomin mukaan?” ja ”Millainen vaikutus lähetystyöntekijöillä oli perhesuhteisiin?”.

Epäkohtien kontekstiin liittyvän tutkimuskysymyksen on tarkoitus avata epäkohtien ilmiöitä ja niiden selityksiä laajemmin, mitä Sjöblom nosti esiin. Yhteiskunnallisen tilanteen kuten

⁷ Esherick 2011, 12.

vuoden 1900 boksarikapinan⁸ vaikutus epävarmuuteen kiinalaisten ja ulkomaalaisten välillä on huomionarvoinen.⁹ Ajan epävarmuutta voidaan selittää osaltaan esimerkiksi kiinalaisen yhteiskunnan uudistumishaluista johdetun murroksen kautta.¹⁰ Myös perinteillä on ollut vaikutusta aiheeseen.

Lähetystyöntekijöiden vaikutukseen liittyvä kysymys nostaa esiin suomalaisen lähetystyöntekijän vaikutusmahdollisuuksia, vuorovaikutusta ja tuloksia lähetystyön onnistumiseen lähetystyöntekijöiden näkökulmasta. Sjöblomin tekstistä on negatiivinen tunnereaktio, joka viittaa epäkohtien olemassaoloon.¹¹ Tunnereaktion voimakkuus viittaa todennäköisesti siihen, että lähetystyöntekijät ovat pyrkineet puuttumaan havaitsemiinsa epäkohtiin. Lähetystyöntekijän tehtävät olivat eri aihepiireille sijoittuvia kuten koulutukseen liittyviä.¹² Sjöblomin näkökulmaan vaikutti asema yksityishenkilönä ja lähetystyöntekijänä.

Tärkeimmät käsitteet tutkielmassani kuvaavat tiettyjä asioita tai konsepteja analyysin taustalla. Tutkielmassa käytettävä termi ”epäkohta” viittaa Sjöblomin näkemukseen ja toimii kokoavana käsitteenä asioille, jotka hän koki ongelmallisina. Lähetystyöntekijän identiteetti ja velvollisuudet kulkevat tutkielman analyysin taustalla erityisesti silloin, kun pohdin Sjöblomin näkemysten taustoja. Eurosentrismi ja toiseuttavuus esiintyvät muun muassa Sjöblomin vertailuna kiinalaisten ja eurooppalaisten välillä. Sosiaalisilla asioilla tarkoitan eri yhteiskunnan osa-alueita, jotka ovat erityisen läheisiä ihmisten elämässä, kuten koulutus.

1.3 Tutkimuskirjallisuus, metodologia ja menetelmät

Tutkimuskirjallisuuteni osalta olen perehtynyt 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen, ja kirjallisuus voidaan jakaa eri osa-alueisiin painotusten kautta. Tietoa 1900-luvun alun Kiinasta saan Lauri Paltemaan teoksesta *Lyhyt Johdatus Kiinan historiaan* (2018). Joseph Esherickin *Ancestral Leaves: A Family Journey Throuh Chinese History* (2011) keskittyy kiinalaisiin perheisiin. Susan Mannin *Gender and Sexuality in Modern Chinese History* (2011) liittyy naisen asemaan kiinalaisessa yhteiskunnassa. Motoe Sasakin *Redemption and Revolution: American and Chinese New Women in the Early Twentieth* (2016) keskittyy

⁸ 1800-luvun lopulta alkaen ja 1900 vuonna päättyen boksarikapinassa oli keskeistä etenkin kiinalaisten ja kristittyjen välille kehittynyt kiista, joka kuumeni kiinalaisten yrityksiin poistaa mitenkään kristinuskoon liittyvät henkilöt. Kuehn 2007, 82.

⁹ Kuehn 2007, 82.

¹⁰ Paltemaa 2018, 194.

¹¹ Sjöblom 1907, 16.

¹² Schoenbauer Thurin 2007, 96.

lähetysoöntekijöiden merkitykseen Kiinassa kansainvälisestä näkökulmasta. Tutkimuskirjallisuuden lisäksi hyödynnän alkuperäislähteen taustan käsittelyyn Kansallisbiografian verkkojulkaisua *Suomen papisto 1800-1920* (2017), joka sisältää perustiedot Sjöblomista, Suomen Lähetysseuran artikkelia *Suomen Lähetysseura toimi Kiinassa vuosina 1902-1953* (2012), joka käsittelee Suomen Kiinan lähetysoyntä, ja Teuvo Raiskion opinnäytetyötä *Oudosta kulkijasta ihmiseksi: suomalainen bushmannilähetysoyntä ja sen välittämä kuva bushmanneista* (1997), jossa sivutaan lähetysoyntekijöiden näkökulmaa suhteessa muuhun väestöön.

Alkuperäislähde on kokoelma esitelmiä lähetysoyntekijän matkojen sisällöstä. Lähdetä voidaan pitää ”journal externe” -lajin edustajana, sillä se on koottu matkapäiväkirjan muotoon, mutta keskittyy ulkopuolisiin ympäristöön liittyviin havaintoihin.¹³ Tällöin matkakertomuksiin keskittyvä metodologia on luonnollinen. Carl Thompsonin *Travel Writing* (2011) ja Maarit Leskelä-Kärjen et al. toimittama *Päiväkirjojen jäljillä: historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen* (2020) tarjoavat tietoa matkakertomuksista ja niiden käsittelystä. Christian Muellerin et al. *Travel Writings on Asia: Curiosity, Identities and Knowledge Across the East, c. 1200 to the Present* (2022) sekä Douglas Kerrin ja Julia Kuehnin *Century of Travels in China: Critical Essays on Travel Writing from the 1840s to the 1940s* (2007) toimittamista artikkeleista saan tietoa matkakertomuksista ja Kiinasta.

Alkuperäislähteessäni on 83 sivua, joissa on yksittäisiä viittauksia naisasiaan, jotka ilmenevät Sjöblomin muiden havaintojen ohessa yhtä pelkästään naisia käsittelevää osiota lukuun ottamatta. Alkuperäislähteeni ei ole täten kovin laaja ja tutkimuksen kannalta yksityiskohtat ovat merkittävässä roolissa, joten hyödynnän lähilukua näiden analysoinnissa tutkielmassa. Kevyetkin kirjoittajan viittaukset ovat matkakertomusten subjektiivisuuden tuloksia.¹⁴ Lähiluvun tarkka tekstin tarkastelu sopii aineistoon yksityiskohtaisen analyysin takia, jossa etsitään havaintojen kautta laajempia merkityksiä aiheesta.¹⁵ Olen tuonut esiin Sjöblomin havaintoja, jotka sopivat valittuun lähestymistapaan ja peilannut niitä tutkimuskirjallisuudesta ammennettuihin tietoihin. Näiden havaintojen perusteella olen pohtinut, miten havainnot vastaavat tutkimuskysymyksiin ja, mitä ne merkitsevät. Kevyetkin nyanssit vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin päätelmieni perustuessa näihin.

¹³ Sjö & Leskelä-Kärki 2020, 19.

¹⁴ Kaartinen 2020, 64.

¹⁵ Brummett 2019, 25.

2 Kiinalaisten perhesuhteiden epäkohdat naisten aseman suhteen

2.1 Sosiaalisten asioiden tarkastelu matkakertomuksessa

Sjöblom esitteli ensimmäisessä esitelmässään *Kiinalainen muurinsa sisällä* eri osa-alueita kiinalaisesti yhteiskunnasta ja kulttuurista.¹⁶ Naisten asemaan viittaavat tekijät ovat havaittavissa tekstin eri osissa melko suoraan ilmaistuna. Naisten asemaa käsittelevät havainnot ovat Sjöblomin tulkintoja tietystä yhteiskunnallisesta ajasta ja paikasta, jotka ovat visio hänen omasta ajatusmaailmastaan ja motivaatioistaan. Vaikka teksti keskittyy tiiviisti ulkopuolisten havaintojen käsittelyyn, on silti tärkeää tiedostaa tekstissä olevan kyse matkakertomuksesta. Matkakertomuksen luonteeseen voidaankin vahvasti liittää kulttuurien kohtaaminen, miten asiat vieraaseen kulttuuriin liittyen ilmaistaan, ja mitkä mahdolliset taka-ajatukset kirjoittajalla on ollut.¹⁷ Sjöblomin teksti on siis suomalaisen lähetystyöntekijän näkökulmasta muodostettu kuva kiinalaisten naisten asemasta. Epäkohtien tutkimisessa on myös olennaista, että paikallisen osapuolen ääntä ei kuulla.¹⁸ Tämä on mielekästä huomioida, vaikka se ei välittömästi vaikuta aineiston analyysiin näkökulman perustuessa Sjöblomiin. Koen tarpeelliseksi nostaa esiin, että vaikka hän vertasi Kiinaa ja Eurooppaa useaan otteeseen, ja yleisesti tuomitsi Kiinan naisten aseman suhteen huonompana, niin on hyvä muistaa Euroopan tilanne. Länsi-Euroopassa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa elettiin murroksen aikaa ja naisten asema ei ollut kovinkaan tasa-arvoinen.¹⁹ Tapa korostaa Euroopan paremmuutta ei ollut siis aukoton.

Alkulauseessa Sjöblom mainitsi teoksensa olevan kirjoitettu uskonnollisessa merkityksessä ja, että siinä on hyödynnetty osittain Harlan P. Beach'in teosta *Dawn on the hills of T'ang or missions in China* (1903) Kiinasta.²⁰ Olen tutustunut tähän teokseen, mutta Sjöblomin teksti ei vaikuta suoraan siitä suomennetulta. Teoksesta löytyy naisten asemaan viittaavia kommentteja, joita myös Sjöblom mainitsi. Näiden seikkojen olemassaoloa voidaan puolustaa sillä, että Sjöblom on kuitenkin itse ollut Kiinassa tekemässä lähetystyötä ja ilmaissut oletettavasti kirjassaan samanlaisia asioita, koska on ollut niiden kanssa samaa mieltä. Tällainen toisen teoksen hyödyntäminen viittaa ”yksityisesti julkiseen päiväkirjaan”, jossa on olennaista havaita niin päiväkirjamaisuus kuin mahdollisuus, että teosta on alkuperäisen

¹⁶ Sjöblom 1907, 5.

¹⁷ Thompson 2011, 10.

¹⁸ Juntunen 2010, 237.

¹⁹ Allen 2005, 44.

²⁰ Sjöblom 1907, alkulause.

kirjoittamishetken jälkeen taustoitettu.²¹ Teos vaatii tarkkaa lähdekriittistä tarkastelua tällaisten ominaisuuksiensa takia.

Kirjoittajan sukupuoleen liitetyt oletukset ovat osa matkakertomusten analyysia. Miesten on oletettu kirjoittavan enemmän poliittisemmista ja taloudellisemmista seikoista, kun taas naisten on oletettu keskittyvän enemmän sosiaalisiin asioihin ja arkielämään.²² Tällainen jako ei kuitenkaan toteudu täysin Sjöblomin tekstissä, nimittäin hän käsitteli monia eri aihepiirejä mukaan lukien esimerkiksi sosiaaliset asiat. Lähetystyöntekijän rooli on vaikuttanut tähän keskittymiseen, sille se sisälsi monipuolisia tehtäviä.²³ Muun muassa kristinuskon levittäminen, kristilliseen kirjallisuuteen tutustumisen mahdollistaminen, paikallisten työmahdollisuuksien lisääminen, tyttö- ja poikakoulujen perustaminen sekä hoitotyön organisointiin kuuluivat juuri suomalaisen Kiinan lähetysten tehtäviin.²⁴ Tehtävät liittyivät niin kristillisen sanoman julistamiseen kuin sosiaalisiin asioihin. Erityisesti Kiinan lähetyksessä lähetystyöntekijöiden velvollisuudet ja haasteet kietoutuivat yhteen. Lähetystyöntekijöillä oli haastavaa levittää kristinuskon sanomaa, sillä kiinalainen kulttuuri erosi siitä niin vahvasti muun muassa jumalakäsityksessä.²⁵ Kiinalaisen perinteen ja kristinuskon yhdistäminen oli hyvin keskeinen velvollisuus lähetystyöntekijöillä.²⁶ Näen muunlaisten tehtävien muodostuneen tämän yhdistymisen pohjalta. Sosiaalisten asioiden kehittämisaspektissa nostan esiin eurosentrisyyden. Sjöblom ja oletettavasti muut saman tilanteen lähetystyöntekijät kokivat kiinalaisessa kulttuurissa olevan jotain kehitettävää, koska he halusivat sitä muuttaa. Kehitettävyyden on voinut johtua erosta eurooppalaiseen käsityksiin.

Sjöblomin tekstissä on kokonainen osio nimeltään ”Naisten asema”²⁷, mutta hän nosti esiin naisten aseman myös muissa aihepiireissä kuten esimerkiksi kungfutselaisuuteen²⁸ ja vanhempien kunnioittamiseen²⁹ keskittyvissä osioissa. Näissä osiossa näkyvää on Sjöblomin ilmaisu ja reaktiot. Tutkielmassa tarkastelemani havainnot pohjautuvat vahvasti näihin reaktioihin. Ilmaisun käsittely kulkee mukana kaikissa käsittelyluvuissa. Lähetysmatkojen suosion noustessa lähetystyöntekijöillä on tutkittu olleen oma matkakertomusten laji

²¹ Sjö & Leskelä-Kärki 2020, 29.

²² Kerr & Kuehn 2007, 4.

²³ Schoenbauer Thurin 2007, 96.

²⁴ Suomen Lähetysseura 2012, sähköinen aineisto.

²⁵ Lund 2004, 105.

²⁶ Lund 2004, 105.

²⁷ Sjöblom 1907, 16–18.

²⁸ Sjöblom 1907, 12.

²⁹ Sjöblom 1907, 18.

nimeltään ”spiritual autobiography” eli kristillinen elämäkerta.³⁰ Sjöblomin tekstin sosiaalisten aspektien takia yhdistän tekstin kuulumaan tähän alalajiin.

2.2 Perheroolien merkittävyys Sjöblomin kautta

Perheisiin liittyvistä lähteistä voidaan saada tietoa yhteiskunnasta sekä julkisen ja että yksityisen lähestymistavan kautta.³¹ Sjöblomin tekstissä itse kiinalaisesta perheestä ja sen peruspiirteistä ei kerrottu kovinkaan runsaasti, mutta epäsuorasti nämä seikat ilmenivät esimerkiksi naisten asemassa suhteessa perheiden sisäisiin päätöksiin. Tekstissä kaikkea ei ole suoraan avattuna, mutta Sjöblom on jakanut mielipiteitään asioista, joissa on nähtävissä viittauksia hänen käsityksiinsä. Kiinalainen ihanne perhe käsittää avioituneen pariskunnan, joka asuu yhdessä aviomiehen vanhempien, tämän naimisissa olevien veljien ja perheiden lasten kanssa.³² Sjöblomin tekstissä huomasin myös perheiden monisukupolvisen yhdessä elämisen. 1800-luvun Kiinassa oli yleistä, että melkein kaikki naiset solmivat avioliiton ja oletuksen mukaisesti perustivat perheen.³³ Sukupuolipreferensseissä perheissä on selkeä jakauma. Poikalapset ovat olleet halutumpia verrattuna tyttölapsiin, ja on havaittu tapauksia, joissa tyttölapsia on kasvatettu poikamaisemmiksi.³⁴ Naisten aseman heikkomuus näkyi jo lapsuudessa ja sen muotoutumiseen voidaan liittää vahvasti kasvatus. Tyttöjä kasvatettiin kunnioittamaan miehiä nuoresta iästä saakka³⁵, ja jos tyttö ei solminut avioliittoa, hänellä ei ollut mitään asemaa perheessä.³⁶ Avioliiton voi tulkita joko merkittävänä aseman korottajana tai alentajana. Tätä yleistä tietoa voidaan kohdistaa Sjöblomin tekstiin.

Kiinalaisissa perheissä naisen tietynlaisen roolin merkitykset ovat huomattavat. Sjöblomin tekstissä oli samanlainen korostus havaittavissa. Naisten asemaa pyrittiin kuvailemaan juuri heidän täyttämänsä perheroolin kautta. Perherooli erottui kohdistuneiden oletusten kautta:

Kun tyttö lähentelee naimaikää, ajattelee kotiväkensä häntä kustannusten kannalta, kuten tahtoisivat he sanoa: ”Etkö jo lähde sinne appelaan syömään?” Ja siellä uudessa kodissa, jonne hän miniäksi tulee, siellä ajatellaan uutta tulijaa pelkästään suvun lisääntymisen näkökannalta.³⁷

³⁰ Thompson 2011, 50.

³¹ Esherick 2011, 12.

³² Mann 2011, 4.

³³ Mann 2011, 4.

³⁴ Mann 2011, 113.

³⁵ Mann 2011, 14.

³⁶ Mann 2011, 54.

³⁷ Sjöblom 1907, 17.

Sjöblom esitteli lainauksessa omaa näkemystään kiinalaisesta perheestä. Lainauksessa naista arvostetaan niin omassa kuin tulevassa perheessään roolinsa kautta. Erotan myös välinpitämättömän sävyn, joka voisi viitata tarpeettomuuteen vanhassa perheessä ja tulevassa perheessä lisääntymisestä seuraavaan hyödyllisyyteen. 1900-luvun alussa kiinalaiset perheet alkoivat muuttua modernimmiksi perhekuvioiltaan ja tuolla ajalla on esitetty tulkintoja, että ”tyttöjä olisi kasvatettu kuin sikoja”.³⁸ Tämä tulkinta tukee lainauksen ajatusta siitä, että naisten asemassa rooli on ollut ratkaiseva asia. Naisten seksuaalisuus ja lisääntyminen pyrittiin yhdistämään ainoastaan äidin tai vaimon rooliin. Erityisesti nuorten naisten selittämättömiin kuolemiin on yhdistetty ajatus rangaistuksesta muunlaisen seksuaalisen toiminnan ilmentämisestä.³⁹ Tämän perusteella rajat roolien välillä olivat tiukat ja Sjöblominkin teksteissä roolien välillä on eroja.

2.3 Epäkohtiin suhtautuminen ja niiden ilmeneminen eri perherooleissa

Enemmistö Sjöblomin naisiin liittyvistä havainnoista keskittyivät kiinalaisten naisten aseman epäkohtiin ja kulttuurisiin vaikutteisiin. Sjöblomin mukaan epäkohtien ymmärtäminen oli haastavaa eurooppalaisesta näkökulmasta, jos asioita ei ole itse ollut todistamassa.⁴⁰ Hän myös viittaasi muuhun maailmaan kuten Eurooppaan Kiinan ”muurin” ulkopuolisena.⁴¹ Aihetta on tutkittu ja on havaittu, että eurooppalaisten matkakertomusten suuntautuessa Kiinaan, ei välttämättä ole aikalaisteoksissa pystytty ymmärtämään asioita muusta kuin eurooppalaisesti näkökulmasta.⁴² Sjöblom täten tiedosti aikalaistensa matkakertomuksiin liittyvään piirteen. Hänen tapansa reagoida näin on yhteydessä hänen rooliinsa lähetystyöntekijänä. Tätä voidaan perustella koulutuksen ja maailmankatsomuksen avartumisen yhteydellä. Yleisesti historiassa matkakertomuksia on voitu kritisoida muun muassa eurooppalaisten esineellistävistä suhtautumisesta muihin.⁴³ Samanlaista suhtautumista oli nähtävissä Sjöblomin suhtautumisessa hänen havaitsemiinsa epäkohtiin. Sjöblomin havainnot perustuivat useasti vertailuun Euroopan ja Kiinan välillä, mikä kertoo eurosentrisyydestä. Teksti ei noussut kuitenkaan kaikista räikeimpänä esimerkkinä tästä ilmiöstä, mutta tämä on hyvä huomioida.

³⁸ Esherick 2011, 113.

³⁹ Mann 2011, 112.

⁴⁰ Sjöblom 1907, 16.

⁴¹ Sjöblom 1907, 16.

⁴² Kuehn 2007, 77.

⁴³ Thompson 2011, 5.

Perinteisiä naisten rooleja perheissä, joita myös Sjöblom nosti esiin tekstissään, olivat muun muassa tytär, äiti, vaimo ja miniä. Hänen tekstissään esiteltyt naisten roolit voidaan käsitellä kolmessa osassa lähiluvun keinoin. Naisten roolit perheissä alkuperäisaineistossa ilmenevät kaavamaisesti niiden kuvailun ja erotettavuuden perusteella, ja näistä voidaan tehdä päätelmiä.⁴⁴ Kiinalaisia tyttäriä käsittelevät havainnot liittyivät juuri nuorten naisten kasvattamiseen, kouluttamiseen ja kiinalaiselle kulttuurille spesifimpiin ilmiöihin kuten jalkojen sitomiseen:

Kiinalaisen tytön asema on sellainen, että iloinen olisin, jos minun ei siitä tarvitsisi puhua. Hänen ilmestymisensä maailmaan on tavallisesti sangen vähän tervetullut, sillä kiinalainen sananlaskukin sanoo, ettei 18 ihaninta tyttölasta vastaa yhtä koukkujalkaista poikaa.⁴⁵

Sjöblom mainitsi nuoriin naisiin yhdistetyn haluttomuuden muun muassa tyttölasten hylkäämisen kautta.⁴⁶ Perustelut kuten tyttölasten hylkääminen ja yleinen kulttuurinen asenne erilaisten sananlaskujen kautta nostaa esiin syvästi juurtuneen negatiivisuuden kiinalaisia tyttöjä kohtaan. Koen, että jos yleinen asenne nousee Sjöblomin tekstissä negatiivisena, ei siitä muodostuneet tavat vaikuta poikkeavilta. Lapsuuteen keskittyviä tutkimuksia ei ole saatavilla runsaasti ennen 1900-lukua.⁴⁷ Tämä saattaa viitata, että tyttöihin ja lapsiin yleisesti ei kohdistunut tutkimusmotivaatiota. Tutkimusmotivaation puute voidaan yhdistää myös aiemmin kappaleessa mainittuun asenteeseen. Tyttöihin erityisesti liitetty ilmiö Kiinassa on muutaman vuoden ikäisenä suoritettu jalkojen sitominen, jonka myös Sjöblom nosti esiin, kuvaillen sitä suurena kärsimyksenä.⁴⁸ Vaikka lähetystyöntekijöiden taholta tähän kohdistettiin runsaasti kritiikkiä, ei asioihin kuitenkaan saatu muutosta.⁴⁹ Jalkojen sitominen sen vankkumattoman aseman kautta voidaan nähdä olleen syvällä kiinalaisessa kulttuurissa.

Lasten kouluttamisesta kertoessaan Sjöblom keskittyi juuri nuoriin poikiin, mutta mainitsi yleisesti, että suuri määrä ihmisiä jäi vaille koulutusta Kiinassa ja tähän määrään sisältyi myös paljon tyttöjä.⁵⁰ Ennen vuoden 1907 tyttöjen koulutusuudistusta ei Kiinassa ollut vahvaa kiinnostusta tyttöjen kouluttamiseen.⁵¹ Sjöblom totesi, että perheissä eivät nuoret naiset saaneet itse päättää avioliiton solmimisesta, mutta hän mainitsi saman kohtelun olevan myös

⁴⁴ Brummet 2019, 45.

⁴⁵ Sjöblom 1907, 16.

⁴⁶ Sjöblom 1907, 16.

⁴⁷ Esherick 2011, 130.

⁴⁸ Sjöblom 1907, 16.

⁴⁹ Mann 2011, 117.

⁵⁰ Sjöblom 1907, 22.

⁵¹ Sasaki 2016, 36.

sulhasten kohdalla totta.⁵² Osa tyttöihin liitetyistä epäkohdista päti tämän perusteella yhtä lailla poikiin.

Kiinalaisia äitejä käsittelevät havainnot liittyvät vahvasti vanhempien kunnioitukseen, tietynlaiseen sukupuolten välisen tasa-arvon havaintoihin vanhempien välillä ja Sjöblomin käsitykseen kiinalaisen äidin luonteesta. Sjöblom korosti kiinalaisten kunnioittavan vanhempiaan ja esitteli myös sananlaskun, joka kertoo sekä isän että äidin arvostuksesta:

Isän ja äidin, kuten yleensä kaikkien vanhempien kunnioittaminen on kiinalaisen kauniimpia puolia. Sen uskomme olevan syynä Kiinan valtakunnan pitkään ikään sen lauseen nojalla, joka sanoo: ”kunnioita isääsi ja äitiäsi, jotta menestyisit ja kauan eläisit maan päällä⁵³”.⁵⁴

Tästä voin päätellä yleistä asennetta kiinalaisten suhtautumistaan vanhempiinsa ja lisäksi pohtia äidin roolia. Sjöblomin esittelemä sananlasku on Raamatusta, eikä siihen viittaaminen ole hänen työssään yllättävää. Viittaus tuki Sjöblomin argumenttia ja valikoitui alkuperäislähteeseen, koska hän oli sen kanssa samaa mieltä. Äiti nostettiin Sjöblomin tekstissä yhtä yhdenvertaiseksi isän kanssa ja jakoi tämän kanssa yhteisesti kunnioituksen. Kunnioituksen lisäksi havaitsen myös vallan. Lopettamalla sukupolvia kestäneen kierteen jalkojen sitomisessa äideillä on ollut valta vaikuttaa positiivisesti tyttäriensä mahdollisuuksiin.⁵⁵ Yleisesti äitiyteen liitettiin suurta arvostusta Kiinassa Sjöblomin mukaan. Sjöblom mainitsi naimattomien äitien ja heidän lastensa statusten olevan tavanomainen Kiinassa muihin lapsiin verraten.⁵⁶ Hän piti äitien kunnioitusta edistyneenä Eurooppaan verraten, mutta naimattomiin äiteihin hän loi toisen lähestymistavan. Sjöblom kyseenalaisti kiinalaisen siveellisyyskäsityksen kummastuen siitä ja vertasi sitä ajan eurooppalaiseen käsitykseen. Vertailusta päätellen Sjöblomin erimielisyyden naimattomiin äiteihin.

Kiinassa lähetystyöntekijöiden naisiin suuntautuva avunanto suuntautui fyysisiin ja henkisiin ominaisuuksiin.⁵⁷ Sjöblom viittasi kiinalaisiin äiteihin hellinä ja jopa liian kevyesti kasvatukseen suhtautuvina.⁵⁸ Tällöin hän mahdollisesti kyseenalaisti kiinalaisten äitien henkistä kyvykkyyttä ja asetti heidät alempiarvoiseen asemaan, sillä he eivät kasvattaneet lapsiaan hänen mukaansa oikein. Havainto on mielenkiintoinen, sillä se on ristiriidassa

⁵² Sjöblom 1907, 16.

⁵³ Ef. 6:2–3.

⁵⁴ Sjöblom 1907, 18.

⁵⁵ Esherick 2011, 114.

⁵⁶ Sjöblom 1907, 18.

⁵⁷ Sasaki 2016, 31.

⁵⁸ Sjöblom 1907, 29.

aiemman Sjöblomin osoittaman tasa-arvon kritiikin kanssa, mutta linjassa lähetystyöntekijöiden aikalaiskäsityksen kanssa. Sjöblomin sanoma ei kulje aina tämän perusteella loogisesti. Aiemmin nostettuihin seikkoihin voidaan liittää myös eurosentrisyys, sillä Sjöblom ikään kuin valitsi suhtautua havaintoihinsa negatiivisina. Valinta liittyy subjektiivisuuteen. Muihin suhtautuminen on yleensä ideologiaan perustuvaa⁵⁹, ja tässä tapauksessa ideologiana toimi Sjöblomin eurooppalainen ajatusmalli.

Käsittelen vaimon ja miniän roolia yhdessä, sillä kiinalaisessa kulttuurissa miehen solmiessa avioliiton vaimonsa kanssa, vaimosta tuli hyvin vahvasti miehen vanhempien vaikutuksen alainen. Vaimoa ja miniää käsittelevät havainnot keskittyvät naisten heikkoon asemaan miehensä perheessä. Sjöblom nosti esiin, kuinka oli tyypillistä, että miehet pysyivät vanhempiensa kanssa, tiivistä väleissä ja tuleva vaimo sitten liitettiin tähän yhtälöön jatkoksi.⁶⁰ Miehenpuoleinen perhe on perinteisesti päälinja, johon alun perin ulkopuolisena pidetty vaimo liittyy. Sjöblom kuvaili, että ”Miniästä tulee anoppimuorinsa orja”⁶¹. Tämän kommentin perusteella voidaan olettaa miniän toimineen perheessä miehen vanhempien asettamien sääntöjen mukaan, jotka Sjöblom ilmaisi hyvin tiukkoina ja kovina.

Rankoista olosuhteista kertoo myös naisten itsemurhien määrä. 1905–1940 välisenä aikana kiinalaisten naisten todennäköisyys tehdä itsemurha oli maailman korkeinta.⁶²

Tutkimuskirjallisuudessa ilmaistu kuoleman läsnäolo näkyi Sjöblomin tekstissä. Arjen rankkuuteen liittyvistä tutkimuksista poiketen hän liitti kuoleman etenkin leskeksi tulemiseen. Sjöblom sivusi kuitenkin myös morsianten ja nuorten naisten keskuudessa itsemurhan olleen yleinen.⁶³ Sjöblomin mukaan aviomiehensä kuollessa leskiä pidettiin varsin kunniallisina, jos he pysyivät naimattomina ja jopa tekivät itsemurhan.⁶⁴ Naisen asema perheessä oli vahvasti miehiin sidottu ja aviomiehen kuolemalla oli suuri vaikutus leskeen kuolemankin jälkeen. Vielä 1900-luvun alussa on todettu kiinalaisilla miehillä olleen täysi vaikutusvalta naisten oikeuksiin.⁶⁵ Sjöblom ei kommentoinut perheroolien limittäisyyttä, eli kuinka eri läheisissä rooleissa voi olla niin erilaiset kokemukset. Tämä on kuitenkin hyvä tiedostaa, sillä roolit eivät ole vain irrallisia objekteja, vaan ne ovat toisiinsa yhteydessä.

⁵⁹ Thompson 2011, 133.

⁶⁰ Sjöblom 1907, 17.

⁶¹ Sjöblom 1907, 17.

⁶² Mann 2011, 129.

⁶³ Sjöblom 1907, 78.

⁶⁴ Sjöblom 1907, 18.

⁶⁵ Sasaki 2016, 39.

3 Perhesuhteiden epäkohtien juuret

3.1 Sjöblomin näkökulman muodostuminen

Sjöblomin esittelemille perheiden epäkohdille voidaan hahmotella myös syitä. Sjöblom ei teoksessaan itse ilmaissut suurempaa pohdintaa epäkohtien syistä syyseuraussuhteina, mutta esitteli tekstissään aihepiirejä, joiden vaikutusta voitiin naisiin liittyvien mainintojen takia pitää huomattavana. Vaikutusten merkittävyyttä ilmentää nostojen konkreettinen määrä tekstissä. Yksittäisten nostojen merkittävyyttä lisää lähiluvun painoarvo yksityiskohdissa.⁶⁶ Tekstin ilmaisussa oli huomattavissa niin perinteisiin kuin yhteiskunnallisiin ilmiöihin liittyviä mahdollisia selityksiä. Ihmisten ja perheiden tilanteet vaihtelevat heidän sosioekonomisen tilanteensa mukaan ja eri ihmiset ovat eri tavoin alttiita yhteiskunnallisille muutoksille. Sjöblom saapui Kiinaan lähetystyöntekijäksi vuonna 1902 ja alkuperäisaineiston julkaisuvuoden 1907 jälkeen hän jatkoi vielä lähetystyötään aina 1915 vuoteen saakka.⁶⁷ Ennen vuotta 1907 sijoittuvalla aikavälillä Sjöblom ehti havainnoida runsaasti ympäristöään ja tehdä päätelmiä mahdollisista kulttuurisista syistä. Koska on kyse alkuperäisaineiston kirjoittajan subjektiivisesta näkökulmasta, niin on olennaista huomioida, että lähetystyöntekijän roolissa oleva ei ole välttämättä suhtautunut samanlaisella painoarvolla kaikkiin aiheisiin. Sjöblom on todennäköisesti korostanut hänen asemassaan esiinnousseita seikkoja. Merkittäväksi nousee siis kevyiden viittauksen tulkinta laajemmassa tarkastelussa.⁶⁸

Kungfutselaisuus ja esi-isien palvonta nousivat esiin perinteisinä pitkällä ajanjaksolla vaikuttaneina ilmiöinä Sjöblomin teoksen kiinalaista yhteiskuntaa esittelevässä osiossa. Näistä kahdesta aihepiiristä Sjöblom ilmaisi yhteyttä kiinalaisiin perheisiin ja siihen, miksi ne olivat sellaisia kuin ne olivat. Nämä kiinalaisia perinteitä käsittelevät osiot valikoituivat esimerkeikseni Sjöblomilta, sillä niissä oli huomioituna myös naisnäkökulma ja Sjöblomin tulkintaa seurauksista. Kaikissa Sjöblomin tekstiosioissa ei mainittu naisnäkökulmaa. Vastapainoksi yhteiskunnallisista ilmiöistä, jotka ovat hetkellisemmin vaikuttaneet, voidaan nostaa esiin vuoden 1899 puolella alkanut boksarikapina.⁶⁹ Sjöblom nosti boksarikapinan esiin merkittävänä ja muodosti tämän kautta selityksen, sille millaiset lähetystyöntekijöiden ja kiinalaisten väliset suhteet olivat.⁷⁰ Hän viittasi asiaan suorana selityksenä, sillä kapinan ydin

⁶⁶ Brummett 2019, 2.

⁶⁷ Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2017, sähköinen aineisto.

⁶⁸ Kaartinen 2020, 64.

⁶⁹ Paltemaa 2018, 201.

⁷⁰ Sjöblom 1907, 69.

oli juuri kulttuurien ja uskontojen kohtaamisessa. Eri osapuolten väliset näkemykset luonnollisesti vaikuttivat käsityksiin epäkohdista, joita hän havaitsi. Tämä nostaa boksarikapinan painoarvoa. Perusteluna merkittävyydellä voidaan pitää myös sitä, että Sjöblom oli kirjoittanut kokonaisia osioita aiheeseen liittyen. Asiaa käsitellään muun muassa osioissa ”Vastustusta”⁷¹ ja ”Kiinalaisen tiedon puute”⁷². Sjöblomin tapa esittää boksarikapina selittävänä tekijänä yhdistyi lähetystyöntekijänä oloon. On loogista, että kristinuskoon kohdistuva vastustus yhdistyi Sjöblomin mielestä yleiseen epävarmuuteen. Eurosentrisestä ajatusmallista on myös havaittavissa konkreettisia viitteitä esimerkiksi siitä, että Sjöblomin teoksen osion nimi on ”Kiinalaisen tiedon puute”. Tämä osio vähättelee kiinalaisten älykkyyttä kuvailemalla heidän tiedottomuuttansa muusta maailmasta.⁷³ Yhteiskunnallisuus, lähetystyöntekijäisyys ja kristinuskon vastustuksen tiedostaminen kaikki yhdistyvät alkuperäisaineistossa.

3.2 Perinteiden painoarvo

Kungfutselaisuuden juuret ulottuvat pitkälle Kiinan historiaan jo 500–400-luvuille eaa.⁷⁴ Jo pelkän ajallisen tekijän puolesta on selvää, että merkittävällä kiinalaisen yhteiskunnan opilla on ollut vaikutus moniin asioihin. Kungfutselaisuudesta puhuttaessa voidaan nimetä muun muassa oppi viidestä suhteesta, jotka määrittelevät ohjeistuksen, miten eri ihmisten pitäisi käyttäytyä toisia kohtaan, esimerkiksi miehen ja vaimon.⁷⁵ Tätä ohjeistusta voidaan soveltaa perhettä käsiteltäessä. Sjöblom esitteli kungfutselaisuuden perustietoja tai konfusiolaisuutta, kuten hän oppia nimitti.⁷⁶ Hän mainitsi viisi suhdetta, mutta hän ei ensimmäisessä viittauksessaan kutsunut niitä tällä nimityksellä:

Konfusioksen heikko puoli on hänen imperiaalinen katsantokantansa kaikilla elämän aloilla. Keisarista tehdään rajaton itsevaltiainen, pojan henkikin on isän kädessä, vaimo on miehensä orja ja vanhemmalla veljellä on valta nuoremman veljen yli.⁷⁷

Sjöblom kuvaili viittä suhdetta melko tuomitsevasti ja ilmaisi selkeästi olevansa eri mieltä niistä. Hän kuvaili niitä Kungfutsen heikkona kohtana.⁷⁸ Reaktio voidaan nähdä melko

⁷¹ Sjöblom 1907, 67.

⁷² Sjöblom 1907, 67–69.

⁷³ Sjöblom 1907, 67–68.

⁷⁴ Paltmaa 2018, 42.

⁷⁵ Paltmaa 2018, 43.

⁷⁶ Sjöblom 1907, 13.

⁷⁷ Sjöblom 1907, 12–13.

⁷⁸ Sjöblom 1907, 12.

inhimillisenä, jos se nähdään vastustuksena epätasa-arvoa kohtaan, jota on muissa tekstin osissa huomattavissa. Epätasa-arvoon liittyvässä pohdinnassa on myös syytä huomioida uskonnollinen ulottuvuus eri uskontojen eri oppien kautta, mikä kumpuaa Sjöblomin lähetystyöntekijän roolista. Mielestäni on perusteltua liittää katsomukselliset asiat, kuten käsitys ihmisarvosta, lähetystyöntekijyyteen, sillä lähetystyön ydin on kristillisessä sanomassa, joka on voinut muokata katsomusta.⁷⁹ Perhe on erittäin merkittävässä roolissa kungfutselaisuudessa.⁸⁰ Merkittävyyden ja pitkäkestoisuutensa vuoksi kungfutselaisuuden vaikutus perheissä esimerkiksi naisten asemaan on huomattava. Jos suuressa mittakaavassa väestöllä on yleinen ajatus naisesta miehen orjana, on se todennäköisesti havaittavissa myös teoissa. Värittynyt ajatus kungfutselaisuudesta on kuitenkin Sjöblomin oma käsitys, jota muokkasi hänen kokemuksensa Kiinassa.

Esi-isien palvonta nousi esiin toisena perheisiin vaikuttaneena kulttuurisena ilmiönä. Sjöblom käsitteli esi-isien palvontaa melko negatiivisesti. Sjöblomin tekstiä lukiessa lukijalle nousee tunne, että positiiviset havainnotkin käännetään negatiiviseksi. Tutkimusten mukaan 1800-luvun matkakertomuksissa esiteltiin usein stereotyyppioita eli johonkin tyyppillisinä koettuja asioita, joista yksi yleisimmistä Aasiaan suuntautuviin matkakertomuksiin liittyen oli juuri esi-isien palvonta.⁸¹ Tämä kielii toiseuttavuudesta. Sjöblomin tekstissä esi-isien palvontaan keskittyvässä osiossa kerrottiin ensin perustietoa aiheesta ja sitten muodostettiin syysseuraussuhteita.⁸² Esitellessäni naisten asemaa eri perherooleissa mainitsin Sjöblomin vaikuttaneen suhtautuvan positiivisesti varsinkin vanhempien kunnioittamiseen. Samanlaisen ajatusmaailman havaitsin myös esi-isien palvontaan keskityttäessä, mutta tässä kohdassa Sjöblom koki palvonnan jopa ”hulluutena”⁸³ liiallisuuden vuoksi. Sjöblomin osittainen positiivinen suhtautuminen oli mahdollisesti yhteydessä esi-isien palvonnan vaikutuksiin. Yllättäen Sjöblom esitteli esi-isien palvonnan olleen perhesuhteiden epäkohtia vähentävänä tekijänä kiinalaisessa kulttuurissa:

Esi-isien palvelemisesta on ollut Kiinalle kaksi hyvää seurausta. Se on kohottanut naidun naisen korkeammalle, kuin muissa Aasian maissa. Se on joissain määrin kasvattanut vanhempien kunnioittamista, josta kiinalaiset ovat syystä ylpeitä ja on ylläpitänyt keisarin ja hallitusmuodon arvoa.⁸⁴

⁷⁹ Lähetystyön keskeisestä ytimeistä ja tehtävistä. Ks. s.10.

⁸⁰ Paltemaa 2018, 44.

⁸¹ Brown 2022, 168.

⁸² Sjöblom 1907, 10–11.

⁸³ Sjöblom 1907, 10.

⁸⁴ Sjöblom 1907, 11.

Esi-isien palvelua voitiin nähdä yleisesti positiivisena vaikutteena. Kuitenkin lainausta tarkemmin tarkastelemalla voidaan huomata myös vertailua. Lainauksessa korostettiin ”naidun naisen” eli avioliiton solmineen naisen asemaa. Tällöin avioliittoa solmimattomana naisen arvo ei ole parantunut, vaan mahdollisesti suhteessa laskenut toisen osapuolen noustessa. Avioliittoa solmimattomien naisten asema perheessä oli selkeästi heikompi.⁸⁵ Todellinen naisten aseman parantuminen ei ole siis todennäköisesti kattanut yleisesti naisia, vaan harvoja valittuja, mutta tähän ei Sjöblom ole ottanut kantaa. Mielenkiintoista on, että Sjöblom totesi aiemmin mainitun ilmiön olleen ainoita positiivisia ilmiöitä esi-isien palveluun liittyen.⁸⁶ Sjöblomin näkökulmissa on täten havaittavissa ristiriitaisuutta, vaikka jonkinlainen parannus oli mahdollisesti olemassa.

3.3 Yhteiskunnallinen tilanne osana vuorovaikutusta

Voidaan olettaa, että yhteiskunnallisesti epävarmassa tilanteessa, ei yhteiskunta pysty toimimaan kaikilla osa-alueilla täsmällisen tehokkaasti. Epävarmuuden voidaan nähdä vaikuttaneen niin itse paikallisiin ja heidän toimintaansa, mutta sillä oli mahdollisesti myös vaikutus ulkopuolisten näkökulmaan aiheesta. Sjöblomin tekstin korostusten huomioiminen on merkittävää, sillä hänen samaistumisensa kohteet vaikuttivat tehtyihin johtopäätöksiin.⁸⁷ Boksarikapina voidaan nähdä keskeisenä yhteiskunnallisen epävarmuuden lisääjänä. Niin kuin jo johdannossa mainitsin, se sijoittui ajallisesti juuri ennen Sjöblomin tekemää matkaa. Lähetystyöntekijöiden liittyessä vahvasti kristinuskoon⁸⁸, ei ole yllättävää, että tapahtumat ovat varmasti lisänneet jännitettä osapuolten välille ja näin muokannut näkökulmaa.

Sjöblomin teksti sisälsi selostuksen kapinasta, jonka tiedon hän keräsi ilmiselvästi jostain muualta. Hän ei itse ollut vielä Kiinassa tuohon aikaan, mutta on varmasti havainnut sen vaikutuksia ympäristöönsä:

Rauhattomuuksia Kiinassa kyllä on ollut. Monta kertaa on lähetysaarnajia murhattu. Mutta tällaiset tapaukset olivat pääasiassa paikallista laatua, kunnes kuten tunnettua, v. 1900 koko Kiinan kansaa koetettiin kiihottaa syöksymään takaisin entisaikojen uneen. 188 protestanttista lähetysaarnajaa ja lähetysaarnajan lasta sai surmansa.⁸⁹

⁸⁵ Mann 2011, 54.

⁸⁶ Sjöblom 1907, 11.

⁸⁷ Schindler 2022, 125.

⁸⁸ Boksarikapinassa kiinalaiset kohdistivat erityisesti kristinuskon edustajiin kapinointia. Paltemaa 2018, 200.

⁸⁹ Sjöblom 1907, 67.

Sjöblomin teksti esitteli tapahtumat radikaaleina ja hänen reaktiollaan oli nähtävissä kaksi puolta. Radikaalius perustuu asian vakavaan aiheeseen ja sen tarkkaan ilmaisuun. Toinen puoli keskittyi Kiinan sisäisiin asioihin kertomalla, mitä tapahtui. On tutkittu, että pidemmällä aikavälillä kiinalaiset halusivat kaikki ulkomaalaiset pois Kiinasta.⁹⁰ Selostuksesta voidaan havaita myös toinen puoli liittyen näkemykseen ihmisarvosta. Sjöblom kuvasi tekstissään kiinalaiset epäinhimillisesti suhtautuvina varsinkin tässä aihepiirissä, mutta myös naisten asemaa pohtiessaan. Liitän naisten aseman luonnollisesti ihmisarvon käsittelyyn. Sjöblom nosti esiin ”suuren hengellisen ja maallisen pimeyden”, jota hän piti syynä rauhattomiin toimiin.⁹¹ Tällainen suhtautuminen voidaan nähdä yleisellä tasolla Sjöblomin perusteluna epäkohdille Kiinassa. Matkakirjallisuudessa oli tuolloin tyypillistä suhtautua kulttuurieroihin negatiivisesti.⁹² Hänen havaintonsa kielii potentiaalisia selityksiä ilmiölle, mutta niissä voi nähdä myös samassa asemassa olevalle ajalle tyypillistä negatiivista latausta mukana.

Muita ajalle ominaisia yhteiskunnallisia tekijöitä liittyen naisten asemaan ovat vuoden 1905 koulu-uudistus⁹³ ja taloudellinen muutos. Sjöblom nosti esiin lähetystyöntekijät kohteissa uudistusten kannattajina.⁹⁴ Uudistukset ja kehittäminen voidaan liittää eurosentrisyyteen ja uudistukset erityisesti esiintyvät lähetystyöntekijöiden näkökulmassa. Vuonna 1905 perinteinen koejärjestelmä vaihtui modernimpaan ja mahdollisesti länsimaalaisempaan koulutuksen suuntaan.⁹⁵ Myös liikkuvuus koulutuksen mukana lisääntyi.⁹⁶ Yhteiskunnan yhden keskeisen laitoksen selkeästi kehittyessä muut osa-alueet todennäköisesti seuraavat perässä. Koulutuksen kanssa rinnan oli myös taloudellinen kasvu. Kiinan teollisuuden ja talouden on tutkittu muuttuneen suuresti ja kasvaneen vuosien 1895–1913 välisenä aikana.⁹⁷ Tällaiset tekijät ovat voineet vahvistaa myös kiinalaisten itsevarmuutta ja mahdollisuuksia kehittyä. Kaikkien yllä mainittujen ilmiöiden vaikutus perheiden epäkohtiin ei siis välttämättä ole ollut negatiivinen, vaan niillä on voinut olla myös yhteiskunnallisesti nostava vaikutus.

⁹⁰ Kuehn 2007, 84.

⁹¹ Sjöblom 1907, 67.

⁹² Schoenbauer Thurin 2007, 93.

⁹³ Huomioitavaa, että tämä uudistus oli erillinen, yleisemmän tason uudistus verrattuna 1907 vuoden tyttöjen koulutukseen kohdistuneeseen uudistukseen. Ks. s. 13.

⁹⁴ Sjöblom 1907, 74.

⁹⁵ Paltmaa 2018, 203.

⁹⁶ Esherick 2011, 112.

⁹⁷ Esherick 2011, 112.

4 Lähetystyöntekijöiden vaikutusmahdollisuudet epäkohtiin

4.1 Vuorovaikutus kohteessa osapuolten välillä

Sjöblom oli ennen lähetystyöntekijän uraansa pappistehtävissä ja vuosina 1902–1912 hän toimi Kiinassa lähetystyöntekijänä.⁹⁸ Lähetystyöntekijöiden tehtävät kohteissa olivat melko laajoja ja tämän laajuuden vuoksi oletan, että vaikutusmahdollisuuksia eri asioihin on ollut olemassa. Myös Sjöblomin tapauksessa oli tehtävien laajuus nähtävissä. Hänen seurueeseensa kuuluvien suomalaisten lähetystyöntekijöiden tehtäviä Kiinassa olivat muun muassa tyttökoulu- ja lastenkotitoiminta.⁹⁹ Sjöblom mainitsi lääkärilähetyksen ja toivoi tulevaisuudessa myös parantumattomasti sairaiden, sokeiden ja kuuromykkien hoitolat osaksi hänen yksikkönsä toimintaa.¹⁰⁰ Suomen Lähetysseuran mukaan Kiinan lääkärilähetys käsitti suuren työmäärän, johon kuului potilastyötä ja lääkkeiden valmistamista.¹⁰¹

Lähetystyöntekijöiden tehtävät olivat vaihtelevia todennäköisesti tekijöiden ja kohteiden halujen ja tarpeiden mukaan. Lähetystyöntekijän näkökulman voidaan todeta eroavan muusta aikalaisväestöstä laajemman koulutuksen takia, ja tämän kautta he olivat tietynlaista eliittiä suomalaisten keskuudessa.¹⁰² Koulutus ja tehtävän laajuus ovat näin ollen muokanneet heidän näkemyksiään. Henkilökohtaisella vakaumuksella työn uskonnollisen ulottuvuuden vuoksi on ollut olettavasti merkitystä. Lähiluku auttaa ymmärtämään kaikkien osapuolten merkityksen aiheeseen, sillä siinä on olennaista havaita tarkatkin asiat, jotka voivat muuttaa tulkintaa ja käsityksiä.¹⁰³ Vuorovaikutus on osana laajaa tulkintaa eri osapuolten motivaatioista ja toimintatavoista.

Sjöblomin ajatukset voidaan ajallisesti liittää 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa laajasti läsnäolleisiin näkemyksiin. On tutkittu, että monet aikalaiset lähetystyöntekijät ovat huomanneet samanlaisia epäkohdiksi tulkittuja asioita kiinalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi vuonna 1884 kirjoitettiin ohjekirja kiinalaisten ja länsimaalaisten kohtaamisia varten, jossa käsiteltiin mahdollisia eroavaisuuksia.¹⁰⁴ Eroavaisuuksissa korostettiin esimerkiksi kiinalaisten naisten aseman heikkoa roolia avioliiton solmimisessa.¹⁰⁵ Kuitenkaan

⁹⁸ Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2017, sähköinen aineisto.

⁹⁹ Suomen Lähetysseura 2012, sähköinen aineisto.

¹⁰⁰ Sjöblom 1907, 74.

¹⁰¹ Suomen Lähetysseura 2012, sähköinen aineisto.

¹⁰² Raiskio 1997, 3.

¹⁰³ Brummett 2019, 2.

¹⁰⁴ Esherick 2011, 121.

¹⁰⁵ Esherick 2011, 122.

yksiselitteistä syytä tälle ilmiölle, ei ole täysin selkeästi havaittavissa tutkimuskirjallisuudesta. Tästä huolimatta motivaatio on oletettavasti suhteessa lähetystyöntekijän rooliin kristillisen sanoman ja yhteiskunnan sosiaalisten asioiden kehittäjänä. Nämä seikat liittyvät lähetystyöntekijän rooliin heidän työtehtäviensä kautta ja täten luonnollisesti näkyvät myös motivaatiossa toimia.

Koska boksarikapinan jälkeisessä Kiinassa välit ulkomaalaisten ja kiinalaisten välillä olivat melko kylmät ja rajoittuneet, lähetystyöntekijöiden toiminta kohtasi haasteita. Lähetystyöntekijöiden toiminnan vastaanottamisen onnistuminen oli riippuvainen sen tarpeesta. Luonnollisesti tarpeen ollessa matala tai korkea, tämä vaikutti sekä mahdolliseen avun tarjoamiseen että onnistumisen todennäköisyyteen. Sjöblom nosti esiin, että kaikki ei-positiivinen suhtautuminen ei ollut välttämättä täysin negatiivista. Hän tiedosti lähetystyöntekijöiden olleen harvinaisia joillakin alueilla ja tämän takia heitä saatettiin pitää jopa kummallisina.¹⁰⁶ Lähetystyöntekijöistä ja ulkomaalaisista ei välttämättä ole ollut paikallisilla erityisiä ennakkokäsityksiä, vaan ne ovat muodostuneet itse kohtaamisten kautta. Vanhemmat eivät välttämättä halunneet päästää tyttäriään mukaan lähetystyöntekijöiden koulutoimintaan, sillä he pelkäsivät, etten opetuksessa noudatettu kiinalaisia tapoja.¹⁰⁷ Kulttuurisista syistä johtuva epävarmuus vaikutti tämän perusteella lähetystyön vaikutusmahdollisuuksiin. Ennako-oletukset eri osapuolilta ovat varmasti vaikuttaneet siihen, kuinka toiseen on suhtauduttu.

On syytä pohtia, miksi lähetystyöntekijät olivat niin ahkerasti mukana auttamistyössä. Pohdittaessa auttamistyön syitä on muistettava ilmiön eurosentrisyys. Auttamisessa oli kyse juuri lähetystyöntekijöiden näkökulmasta ja siitä, että he kokivat Kiinan Euroopan ulkopuolisena kansana olevan vailla jotakin. Matkakertomuksia voidaan lajitella eri kategorioiden niiden tarkoituserien perusteella esimerkiksi hengellisten tai hallinnollisten tekijöiden kautta.¹⁰⁸ Kun tarkastellaan Sjöblomin tekstiä, ensimmäisenä nousi esiin lähetystyön merkityksen korostus. Varsinkin hänen kolmas esitelmänsä ”Kiina ja protestanttinen lähetys” keskittyi lähetystyön ominaisuuksiin Kiinassa yleisellä tasolla.¹⁰⁹ Ensimmäisessä esitelmässä Sjöblom nosti taas esiin erityisemmin sosiaalisen aspektin. Hänen tekstistään on erotettavissa epäkohtia, joihin haluttiin vaikuttaa. Mahdollisesti teoksen

¹⁰⁶ Sjöblom 1907, 68.

¹⁰⁷ Schoenbauer Thurin 2007, 101.

¹⁰⁸ Mueller & Salonia 2022, 27.

¹⁰⁹ Sjöblom 1907, 55.

kirjoittamisen taustalla oli mahdollisesti sekoitus niin lähetystyön merkityksen korostusta, kuin myös epäkohtien tiedostamista, joita käytettiin tehokeinona lukijalle työn tärkeyden alleviivaamiseksi:

Jotakuta meistä on Jumala kutsunut Kiinaan, mutta hän lykkää lähtemisensä seuraavaan vuoteen ja päälle 11,600,000 kiinalaista on siirtynyt ijankaikkisuuteen. Jos me kristityt vielä nukumme 30 vuotta, harrastaen maallisia ja unohtaen taivaalliset, silloin herätessämme Kiinan 400 miljoonaa on poissa ja pelastussanoma ei heitä enään saavuta.¹¹⁰

Sjöblom vetosi tekstissään kristilliseen vastuuseen, ja näin hän vaikutti lukijoidensa tunteisiin. Lainauksessa on erotettavissa sekä auttamishalua että ylemmydentuntoa, joilla korostetaan vastuuta kaukaiseen alueeseen, jonka tulevaisuuden suunnan kanssa Sjöblom ei ole samaa mieltä. Erimielisyys näkyy Sjöblomin muutoshaluissa ja muutoksen tiukassa aikataulussa. Tutkimusten mukaan Kiinan lähetyksen kannatukseksi saatettiin pyrkiä lisäämään lukijoiden uskoa hankkeeseen.¹¹¹ Tämä tukee väitettäni siitä, että Sjöblom halusi hakea tukea tekstinsä tyylillä. Aiemmin käsitelin Sjöblomin Raamatun lainausta ja tämä voidaan yhdistää myös syihin. Lähetyskirjallisuudessa oli tapana käyttää alaan perehtyneille suunnattua kieltä¹¹², ja tällöin Raamatusta otettu lainaus esiintyy mielestäni statuksena. Statuskäsitteet tekstistä kertoo lähetystyöhön perehtyneestä kohderyhmästä, johon vetoamalla on voitu saada heiltä tukea. Kiinnostuneille on halua todennäköisesti vaikuttaa kiinnostuksen kohteeseensa.

Sjöblom oli Suomen Lähetysseuran Kiinan lähetyksen ensimmäinen työntekijä.¹¹³ Hänellä oli tämän kautta lisäksi henkilökohtainen side alueeseen. Liitän koko aiheen suurempaan kaavaan ottamalla huomioon esimerkiksi tekstin korostukset ja tausta. Sjöblomin teos ei poikkea edeltäneistä 1800-luvun matkakertomuksista, joissa oli tyypillistä korostaa lähetysmatkoja tai jalkojen sidontaa.¹¹⁴ Kirjoittajien ei välttämättä ollut myöskään tarkoitus osallistua kansaa alentavaan toimintaan, mutta niin saattoi tapahtua.¹¹⁵ Alkuperäisaineiston tarkoituksiperät on näin yhdistettävissä suurempaan yhteiskunnalliseen kaavaan. Matkakertomusten kirjoittajat kirjoittivat tekstinsä ja toimittivat ne tämän jälkeen erilaisiin keskuksiin, joissa sitten saatua tietoa jalostettiin eteenpäin eri käyttötarkoituksiin.¹¹⁶ Näissä tilanteissa ydin voidaan nähdä

¹¹⁰ Sjöblom 1907, 78-79.

¹¹¹ Juntunen 2010, 239.

¹¹² Jalagin, Löytty, Salakka 2010, 16.

¹¹³ Suomen Lähetysseura 2012, sähköinen aineisto.

¹¹⁴ Schoenbauer Thurin 2001, 91.

¹¹⁵ Thompson 2011, 150.

¹¹⁶ Keskuksista käytetään myös termiä ”centres of calculation”. Thompson 2011, 85.

lähetystyöntekijän työnä ja materiaalin siirtämisenä lähetykseuraan. Tätä keskusajattelua soveltaen Sjöblomin kirjalliset esitelmät olivat jalostettua materiaalia.

4.2 Lähetystyön mahdollinen parantava vaikutus alueilla

Mahdollisella parantavalla vaikutuksella viitataan juuri Sjöblomin kokemukseen siitä, että miten asioita piti muuttaa, ja millä tavalla ne onnistuivat hänen mielestään. Parantuvuus oli Sjöblomin subjektiivinen käsitys. Vaikka Kiinassa tapahtui asioita, kuten koulu-uudistus, joilla oli naisten asemalle parantava vaikutus, eivät ainakaan kaikki olleet yksiselitteisesti lähetystyöntekijöiden tai myöskään paikallisten aikaansaamia muutoksia. Nykyaikainen lähetystyö ja naisasialiike nähdään molemmat yhtenäisinä kansainvälisinä liikkeinä, joiden vaikutus on ollut nopea.¹¹⁷ Tällöin ne kulkevat joka tapauksessa vahvasti käsikädessä on sitten naisasia kehittynyt mistä tahansa syystä. Taustalla vaikuttivat monet kulttuuriset ja yhteiskunnalliset prosessit. Pitää tiedostaa, että Kiinassa elettiin murroksen aikaa 1900-luvun alussa. Aikalaislähetystyöntekijä Jennie Bashford ilmaisi 1900-luvun alussa, että kiinalaisten tyttöjen koulutusmahdollisuudet ovat selkeästi kehittyneet eri alueilla ja hän nostaa esiin keskeisiksi syiksi modernisaation ja länsimaisen vaikutuksen.¹¹⁸ Tutkimusten mukaan myös kiinalaisten miesten yritykset parantaa kiinalaisten naisten asemaa 1900-luvun alussa kertoivat halusta kehittyä modernimmaksi yhteiskunnaksi.¹¹⁹

Sjöblomin tekstissä ei mainittu erityisemmin paikallisten vaikutusta naisten aseman parantamiseen, vaan keskityttiin enemmän pohtimaan epäkohtia ja ilmaisemaan myötätuntoa niistä. Hän keskittyi lähetystyöntekijän rooliin:

Jalkojen sitomisen vastustamista ajavalla yhdistyksellä, joka lähetyssaarnaajien toimesta sai alkunsa, on tähän asti ollut ulkomaalaisista kokoonpantu johtokunta, mutta nyt nämät ovat vapaaehtoisesti luopuneet ja jättäneet paikkansa kiinalaisille. Ennen leskikeisarinna oli taantumispuolueen pylvä, nyt hän on suurteen uudistusten sielu.¹²⁰

Lainauksen mukaan paikallisten vaikutus nousi esiin osallistuvina tekijöinä, mutta ei parannusten aloittajina. Lainauksessa oli havaittavissa vahva länsimaalaisuuden vaikutuksen korostus. Sjöblom mainitsi naisten aseman parantamiseen liittyviä tekoja, kuten jalkojen sitomisesta luopumiseen kannustaneen yhdistystoiminnan¹²¹ sekä tyttökoulujen ja

¹¹⁷ Salagin, Löytty, Salakka 2010, 9.

¹¹⁸ Sasaki 2016, 15.

¹¹⁹ Sasaki 2016, 3.

¹²⁰ Sjöblom 1907, 76–77.

¹²¹ Sjöblom 1907, 76.

orpolastenkotien perustamisen¹²². On tutkittu, että Chen Zibao -nimisen henkilön toimesta vuodesta 1899 alkaen naisille ja lapsille aloitettiin suunnittelemaan heille suunnattuna koulukirjoja.¹²³ Kiinalaisten osalta ilmeni myös panostusta naisten aseman parantamiseen. Tyttöjen ja myös aikuisten naisten kouluttamiseen panostaminen muotoutui siis eri osapuolten osalta. Konkreettisilla teoilla on oletettavasti ollut jonkinlaisia vaikutusmahdollisuuksia ainakin jollekin osapuolelle. Sjöblom esitteli runsaasti muita syitä, joista oli mahdollisesti hyötyä kaikille sukupuolesta riippumatta:

Lähetysaarnaja saa olla Kiinassa kaikille kaikki. Kiinalaisen ruumiillista hyvinvointia tahtoo lääkäri lähetys auttaa. Kun nälänhätä on ollut, silloin ovat lähetystyöntekijät uhranneet voimansa, varansa ja aikansa kiinalaisten onneksi. Kun oli viimeinen suuri nälänhätä Kiinassa, ajettiin lähetysaarnajien välityksellä noin 2 milj. Smk:n edestä ruoka-aineita nälkäisille kiinalaisille.¹²⁴

Nostetut seikat, kuten lääkäritoiminta ja ruoka-apu liittyivät enemmän yleisen tason asioihin. Lainauksessa nousi Sjöblomin tarve ilmaista oman osapuolensa tekemän työn ahkeruus muun muassa sanavalinnan ”uhrata” kautta. Sjöblom korosti myös etenkin ruoka-avun rahallista arvoa. Nämä seikat viittaavat tietynlaiseen ylpeyteen ja haluun korostaa, minkälaiseen toimintaan on osallistuttu. Sanavalinnat ja konkreettiset esimerkit viestivät korostuksen halusta. Laajempien, kaikkiin kiinalaisiin vaikuttaneiden, asioiden merkitys on luonnollisesti läsnä myös naisten aseman edistämisessä.

Lähetystyöntekijöiden piirissä on ollut vaihtelevia mielipiteitä, mihin suuntaan naisten asemaa pitäisi kehittää tai, olla kehittämättä. Vaikka on yleisesti todettu, että lähetystyöntekijöillä oli halu parantaa naisten mahdollisuuksia, tutkimukset osoittavat länsimaalaisten kokeneen, että tyttöjen ja naisten paikka oli silti edelleen muutoksista huolimatta kotona ja laajempi kouluttautuneisuus oli enemmänkin poikkeus.¹²⁵ Enemmistö vaikuttaa kallistuneen enemmän naisten aseman pitämiseen samanlaisena. Tämä tuo esiin ristiriitaa ajan käsityksistä. Aseman muutoksen vastustaminen voidaan yhdistää osaksi esimerkiksi Sjöblomin kielteistä asennetta naimattomia äitejä kohtaan. Molemmissa tapauksissa on olennaista kirjoittajan tapa ymmärtää tasa-arvon merkitys, mutta tietoinen päätös olla tukematta sitä, mikä näkyy alkuperäisaineistossa. Tämän rinnalla voidaan myös pohtia vaikuttamisen mahdollisia negatiivisia puolia. Lähetystyöntekijät ovat saattaneet kokea onnistumisia, mutta kaikista

¹²² Sjöblom 1907, 72.

¹²³ Bai 2019, 85.

¹²⁴ Sjöblom 1907, 74.

¹²⁵ Sasaki 2016, 37.

muutoksista ei ole välttämättä ollut hyötyä paikallisille. Tällaisia havaintoja ei noussut esiin muuten Sjöblomin tekstistä naimattomien äiteihin liittyvän suhtautumisen lisäksi. Kiinalaisten keskuudessa ymmärrettiin tasa-arvoisen koulutuksen mahdollisuus sen kautta, että naiset ovat kiinalaisen kansan äitejä.¹²⁶ Tuolloin heihin pitäisi panostaa ja heissä on potentiaalia.¹²⁷

Koska Kiinan sisällä ajatukset naisen aseman muuttamisesta kehittyivät, on lähetystyöntekijöiden todelliset vaikutusmahdollisuudet ja niiden tulokset sitä vahvemmin kyseenalaistettavissa ja vähäisemmiltä. Tämä ei vaikuta muovanneen Sjöblomin motivaatiota toimia asian puolesta, sillä hän jatkoi myöhemmin toimintaansa. Tästä huolimatta koen sen mainitsemisen tärkeänä, etenkin silloin, kun tarkastellaan, mitä Sjöblom sai lopulta aikaiseksi Kiinassa.

Negatiivisten puolien pohdinta ei ole myöskään välttämättä relevanttia, sillä vaikutukset saattoivat olla hyvinkin pieniä. Tutkimusten mukaan kiinalaisten on ollut melko mahdotonta hyödyntää kulttuurissaan mitään länsimaalaista, sillä erot näiden välillä olivat liian suuret.¹²⁸ Naisten asema molempien osapuolten osalta aiheutti toisissa kummastusta, oli sitten kyse naisten osallistumisesta jumalanpalvelukseen miesten kanssa tai parisuhteista.¹²⁹ Halut ja tarpeet eivät vaikuta kohdanneen tässä asiassa. Lähetystyöllä ei koettu olevan haluttua vaikutusta kohteessa. Varsinkin 1800-lukua tarkasteltaessa on todettu, että lähetyssaarnaajien työtä ei koettu tarpeeksi toimivaksi itse lähetyssaarnaajien toimesta.¹³⁰ Sjöblomin tekstissä noussut auttamisen tarpeen korostus viittasi mahdollisesti samanlaiseen ilmiöön, että auttamisella ei oikeasti ollut niin suurta vaikutusta. Hän kävi läpi eri ihmisryhmiä eritellen näiden ongelmia ja negatiivista kohtaloa:

Nämä ihmiset kärsivät ja kuolevat. Enemmän ihmisiä Kiinassa nälkäisinä levolle menee joka ilta, kuin missään muussa maassa. Enemmän ihmisruumiita kärsii siellä taitamattomien puoskarien käsissä, kuin on muualla maailmassa asiaa ymmärtävien ja hellien sairaanhoitajien ja lääkäreiden hoidossa. Useampi nainen Kiinassa kärsii sukunsa alhaisesta asemasta, kuin missään muussa pakanamaassa. Useammat miehet siellä maksavat paheitten vaatimia verihintoja, kuin missään muualla. Useammat morsiamet ja nuoret vaimot tekevät Kiinassa itsemurhan ja useammat nuoret miehet Kiinassa heittävät itsensä enneaikaiseen kuolemaan, kuin missään muualla pelkäävät siitä syystä, että elämä on sietämätöntä kurjuutta. Nämä ovat vakavia asioita.¹³¹

¹²⁶ Esherick 2011, 113.

¹²⁷ Esherick 2011, 113.

¹²⁸ Lund 2004, 97.

¹²⁹ Lund 2004, 97.

¹³⁰ Mueller 2022, 209.

¹³¹ Sjöblom 1907, 78.

Sjöblom toi esiin Kiinan ”hätähuudon”, johon lähetystyöntekijöillä ja kristinuskon voimalla oli hänen mukaansa mahdollisuus vaikuttaa.¹³² Tämän kautta hän korosti juuri auttamisen merkitystä. Lainauksessa on myös huomattavissa tietynlaista hätäännyksen tunnetta, jota Sjöblom lietsoi negatiivisten asioiden esiintuomisella. Tässä lainauksessa Sjöblomin hätäännyksen kiinalaisten asioista nousi esiin erityisen rajusti ilmaistuna kaikkien yksittäisten ihmisryhmien huomaamisena. Sjöblomin oma ajatusmalli Kiinasta oli selkeästi havaittavissa kiinalaiseen kulttuuriin kohdistuvassa kovasanaisessa kritiikissä. Sanallinen ilmaisu perustelee tätä tulkintaa.

Sjöblomin tekstissä ei suoranaisesti mainittu parannuksia, vaan korostettiin prosessin olleen vielä kesken. Hän mainitsi myös lääkärilähetysten osalta turhautuneen oloisena, että lääkäri ei vielä ollut saapunut paikalle.¹³³ Sjöblomin tekstistä on haastavaa löytää pohdintaa onnistumisista, koska hän koki, että hänen panoksenansa lähetystyössä ei ollut vielä valmis ja tuloksia näistä jo tehdyistä muutoksista ei ollut hänen mukaansa nähtävissä. Tässä ajatusmallissa on muistettava hänen ensisijainen tarkoituksensa kristinuskon levittämisessä, joten onnistumista voidaan täten tulkita eri tavoin. On tutkittu, että Sjöblomin puoliso Ellen Sjöblom oli vuonna 1906 perustamassa tyttöjen opetusta.¹³⁴ Myös lääkärilähetys pääsi kehittymään, kun Sjöblomin odottama lääkäri saapui lopulta Kiinaan vuonna 1907.¹³⁵ Nämä huomiot viittaavat siihen, että lähetystyön keskeneräisyydestä ja Sjöblomin vaitonaisuudesta huolimatta lähetystyöntekijöille juuri tällä lähetysmatkalla tapahtui myös onnistumisia.

Naisten asema kiinalaisissa perheissä on ollut ajan saatossa runsaassa murroksessa. Lähetystyöntekijät pyrkivät parantamaan naisten asemaa tai ainakin tiedostamaan näitä olemassa olevia epäkohtia. Parantavaa vaikutusta ei kuitenkaan kyetä lähetystyöntekijöiden osalta täysin toteamaan näistä huolimatta. Lähetystyöntekijöiden vaikutus oli vuorovaikutuksessa paikallisten käsityksiin aiheesta. Yleisesti naisten asemassa nähdään tapahtuneen kehitystä kohti positiivisia muutoksia. Jos Sjöblom olisi kirjoittanut esitelmänsä myöhemmin palattuaan takaisin Kiinaan Suomessa olonsa jälkeen 1912¹³⁶, hän olisi mahdollisesti kuvaillut lähetystyön tuloksia eri tavalla muutosten takia. Kuitenkin hänen silloiset näkemyksensä on havaittavissa vuoden 1907 teoksesta.

¹³² Sjöblom 1907, 77.

¹³³ Sjöblom 1907, 72.

¹³⁴ Suomen Lähetysseura 2012, sähköinen aineisto.

¹³⁵ Lähetysten ensimmäinen lääkäri oli Hannes Heikinheimo. Suomen Lähetysseura 2012, sähköinen aineisto.

¹³⁶ Suomen Kirjallisuuden Seura 2017, sähköinen aineisto.

5 Lopuksi

Kandidaatin tutkielmassani olen analysoinut Hannes Sjöblomin matkakertomuksen *Kiina ja lähetystyö Kiinassa: kolme esitelmää Kiinassa* (1907) ja nostanut esiin Sjöblomin ilmaisemia epäkohtia naisten asemasta kiinalaisissa perheissä. Tutkielmassa on noussut esiin myös yleisemmän tason seikkoja naisten asemaan liittyen, jotka ovat yhteydessä perhe-elämään. Alkuperäisaineistosta olen analysoinut Sjöblomin käsityksiä ja sen kautta tutkinut lähetystyöntekijöiden ja paikallisten välistä vuorovaikutusta sekä taustoja aiheeseen liittyen. Mielenkiintoinen havainto jo tutkielman alussa oli, että vaikka perheen arvostus kiinalaisessa yhteiskunnassa oli laajaa, niin samanlaista arvostusta ei osoitettu naisia kohtaan.

Alkuperäislähteessä ilmaistu naisten aseman käsittely voidaan jakaa kolmeen perherooleihin perustuvaan osaan, sillä naisten asema sekä positiivisissa että negatiivisissa tapauksissa on vaikuttanut perustuvan tiettyihin rooleihin. Tyttärien suhteen nousi esiin kasvatuksellisia havaintoja kuten koulutuksen vähyys, avioliiton solmiminen ja jalkojen sitominen. Alkuperäisaineistossa tyttäriin liittyvissä asioissa nostettiin esiin heidän mahdollisuuksiensa vähyys ja valintojen vähyys. On kuitenkin huomioitava, että avioliiton solmimisen osalta puolison valinnassa ei päässeet osallistumaan ilmeisesti pojatkaan, jolloin havaintoa ei voida pitää pelkästään sukupuoleen pohjautuvana epäkohtana. Tyttäriin, vaimoihin ja miniöihin voitiin liittää varsinkin negatiivisia havaintoja. Vaimon ja miniän asema nousi esiin alkuperäislähteessä miehen perheen osalta alistettuna. Poikkeuksellisesti eroten muista rooleista äidin rooli nousi esiin ainoana melkein pelkästään positiivisia havaintoja omaavana, minkä selityksenä voitiin nähdä vahva molempien vanhempien kunnioitus.

Naisten aseman epäkohtien syitä Sjöblomin mielestä läpikäydessä olen tarkastellut sekä perinteisyyttä eli kiinalaista kulttuuria että yhteiskunnallista tilannetta. Erityisesti pitkällä ajanjaksolla vaikuttavat syyt vaikuttivat enemmän liittyneen perinteisiin. Perinteistä kungfutselaisuuteen Sjöblom yhdisti opillisista syistä muodostuneen naisen heikomman aseman ja esi-isien palveluksessa taas poikkeuksellisesti kunnioituksesta syntyneen aseman parantumisen. Yhteiskunnallisuus nousi esiin hetkellisempänä tekijänä, vaikka Sjöblom esitteli sen lisäksi syvempää pohdintaa kiinalaisuudesta. Alkuperäislähteessä yhteiskunnallisuus ilmeni vahvana vuorovaikutuksena siihen, millaisena lähetystyöntekijät näkivät kohteessa havaitsemansa epäkohdat. Tämä ilmiö liittyi vuorovaikutukseen osapuolten välillä, mikä yhdistyi auttamismahdollisuuksien hyväksyntään. Sjöblom esitti myös pohdintaa kiinalaisten luonteesta, joka oli sidottavissa perhekäsitykseen negatiivisena vaikuttajana.

Vastapainona voidaan nostaa esiin länsimaalaistuminen ja modernisaatio epävarmuuden vähentäjinä ja sen kautta naisten aseman parantajina.

Lähetystyöntekijöiden vaikutuksesta kohdemaihin liittyen nousivat esiin esimerkit tyttökouluista, muiden heikommassa tilanteessa olevien auttaminen ja lääketieteen kehittäminen. Kaikkiin näihin muutoksiin ei voida kuitenkaan yhdistää automaattisesti lähetystyöntekijöitä selittävänä tekijänä, vaan tutkimusten mukaan kiinalainen yhteiskunta oli muutenkin muutoksessa kohti modernimpaa sukupuolikäsitystä 1900-luvun alussa. Auttamistoimintaan vaikuttaneita syitä olivat lähetystyöntekijöihin liitetyt ennako-oletukset, toiminnan tuntemattomuus ja uhkana kokeminen vuorovaikutustilanteissa. Uskonnon merkitys, lähetystyön korostaminen ja sille tuen hakeminen sekä Sjöblomin henkilökohtainen yhteys alueeseen siellä asuneena nousivat esiin merkittävinä perusteluina, miksi työtä tehtiin. Onnistumista en alkuperäislähteen osalta voi arvioida täysin Sjöblomin tutkijan lähetystyön keskeneräisyyden kokemuksen vuoksi, mutta tutkimuskirjallisuus osoittaa, että myöhemmin lähetystyö muun muassa naisten aseman osalta kehittyi positiivisesti.

Tulokset seurasivat tutkimuskirjallisuuden linjaa melko vahvasti. Koen tutkielmani vahvistaneen käsitystä juuri naisasiasta suhteessa lähetystyöntekijän näkökulmaan 1900-luvun Kiinassa. Alkuperäinen oletus Sjöblomin jyrkän suhtautumisen takia oli, että monet asiat olivat huonosti. Kuitenkin ilmeni, että hän havaitsi myös positiivisia piirteitä kuten äitien kunnioittaminen, ja tapahtunut muutos kohti modernimpaa sukupuolikäsitystä. Tutkielmani tulokset ovat yleisesti melko samassa linjassa tutkimuskirjallisuuden ja näin ollen niistä syntyneiden ennako-oletusten kanssa, mutta esimerkiksi lopputulosten tarkastelussa kävi ilmi, että naisten aseman parantamiseen liittyvien onnistumisten suhteen esiintyi yllättävästi ristiriitaisuutta. Tämä voidaan kuitenkin selittää alkuperäislähteen subjektiivisuudella, niin kuin monissa muissa havainnoissa. Lähetystyöntekijyyden ja eurosentrisyyden nostan keskeisinä vaikuttajina alkuperäislähteen subjektiivisuudelle. Muissa tutkimuksissa näitä seikkoja oli myös nostettu esiin. Tutkimusta voisi kehittää valitsemalla kokonaan toinen rajaus naisten asemaan suhteen esimerkiksi koulutukseen täsmentäminen. Tässä tutkimuksessa ei välttämättä Sjöblomin aineisto olisi riittävä, vaan pitäisi laajentaa materiaalia. Sjöblomin aineistoa tutkittaessa voisi keskittyä suomalaiseen lähetystyöhön Kiinassa, josta löytyy jonkin verran tutkimusta. Myös itse kiinalaisten perheroolien vuorovaikutus keskenään olisi mielekäs lisätutkimusaihe, nimittäin tässäkin tutkielmassa kevyesti mainitsin, että naisten perheroolit olivat limittäisiä ja siltikin näkökulmista riippuen niiden ominaispiirteet pystyttiin tulkitsemaan niin positiivisina kuin negatiivisina.

Lähteet

Alkuperäislähteet

Sjöblom, Hannes: *Kiina ja lähetystyö Kiinassa: kolme esitelmää Kiinasta*. Suomen Lähetysseura, Helsinki 1907.

Tutkimuskirjallisuus

Allen, Ann Taylor: *Feminism and Motherhood in Western Europe, 1890–1970: The Maternal Dilemma*. 1. painos Palgrave Macmillan US, New York 2005.

Bai, Limin: *Fusion of East and West: Children, Education and a New China, 1902-1915*. 1. painos BRILL, Boston 5. vol 2019.

Brown, Ruaridh J: Travels in a Haunted House. Rational Curiosities and Overlapping Dichotomies in Duncan McPherson MD’s Account of the “Chinese Expedition” of 1840-1842. *Travels Writings on Asia: Curiosity, Identities and Knowledge Across the East, c. 200 to the Present*. Toim. Mueller, Christian, Salonia, Matteo. 1. painos Springer Nature, Singapore 2022, 145–174.

Brummett, Barry: *Techniques of Close Reading*, 2. painos. SAGE Publications, Los Angeles 2019.

Esherick, Joseph: *Ancestral Leaves: A Family Journey Through Chinese History*. 1. painos University of California Press, Berkeley, CA 2011.

Jalagin, Seija, Löytty, Olli, Salakka, Markku: Johdanto. *Kaikille kansoille – Lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna*. Toim. Jalagin, Seija, Löytty, Olli, Salakka, Markku. Hakapaino Oy, Helsinki 2010, 7–21.

Juntunen, Riika-Leena: Paikallisuuden jäljillä – Ratkaisumallina konfliktit. *Kaikille kansoille – Lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna*. Toim. Jalagin, Seija, Löytty, Olli, Salakka, Markku. Hakapaino Oy, Helsinki 2010, 236–256.

Kaartinen, Marjo: Kilvoittelun työkalu – Lady Margaret Hobyn päiväkirja 1599–1605. *Päiväkirjojen jäljillä: historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen*. Toim. Leskelä-Kärki, Maarit, Sjö, Karoliina, Lalu, Liisa, Artukka, Topi. Vastapaino, Tampere 2020, 57–70.

Kansallisbiografia: Suomen papisto 1800–1920. *Keijola, Kristian Hannes*. SKS, Helsinki 2017. <https://kansallisbiografia.fi/papisto/henkilo/1042> (viitattu: 4.2.2025)

Kerr, Douglas, Kuehn, Julia: Introduction. *A Century of Travels in China: Critical Essays on Travel Writings from the 1840s to the 1940s*. Toim. Kerr, Douglas, Kuehn, Julia. Hong Kong University Press, Hong Kong 2007, 1–12.

Kuehn, Julia: Encounters with Otherness: Female Travelers in China, 1880-1920. *A Century of Travels in China: Critical Essays on Travel Writings from the 1840s to the 1940s*. Toim. Kerr, Douglas, Kuehn, Julia. Hong Kong University Press, Hong Kong 2007, 75–90.

Lund, Pekka: Oman aikansa Kiina-ilmiö – Suomalaisen lähetysseurain kokemuksia länsimaisen ja kiinalaisen kulttuurin ja uskonnon kohtaamisesta 1900-luvun alussa. *Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran Vuosikirja 94*. Toim. Ketola, Mikko, Laine, Tuija. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2004, 96–116.

Mann, Susan: *Gender and Sexuality in Modern Chinese History*. 1. painos Cambridge University press, Cambridge 2011.

Mueller, Christian, Salonia, Matteo: Introduction: Curiosity, Identities, and Knowledge in Travel Writings on Asia. *Travels Writings on Asia: Curiosity, Identities and Knowledge Across the East, c. 200 to the Present*. Toim. Mueller, Christian, Salonia, Matteo 1. painos Springer Nature, Singapore 2022, 1–28.

Mueller, Christian: German Dreams of Empire in the Far East. The German Expeditions to the East and Ferdinand von Richthofen's Encounters with Asia, 1850-1880. *Travels Writings on Asia: Curiosity, Identities and Knowledge Across the East, c. 200 to the Present*. Toim. Mueller, Christian, Salonia, Matteo. 1. painos Springer Nature, Singapore 2022, 175–210.

Paltemaa, Lauri: *Lyhyt Johdatus Kiinan historiaan*. Turun Yliopisto Itä-Aasian tutkimus- ja koulutuskeskus, Turku 2018.

Raiskio, Teuvo: *Oudosta kulkijasta ihmiseksi: suomalainen bushmannilähetystyö ja sen välittämä kuva bushmanneista vuosina 1950-1985*. Oulun yliopisto, Oulu 1997.

Sasaki, Motoe: *Redemption and Revolution: American and Chinese New Women in the Early Twentieth Century*. 1. painos Cornell University Press, Ithaca 2016.

Schindler, George: Bowing to a New Emperor: Three Different Missionary Perspectives on the Qing Dynasty. *Travels Writings on Asia: Curiosity, Identities and Knowledge Across the East, c. 200 to the Present*. Toim. Mueller, Christian, Salonia, Matteo. 1. painos Springer Nature, Singapore 2022, 111–144.

Schoenbauer Thurin, Susan: Travel Writing and the Humanitarian Impulse: Alicia Little in China. *A Century of Travels in China: Critical Essays on Travel Writings from the 1840s to the 1940s*. Toim. Kerr, Douglas, Kuehn, Julia. Hong Kong University Press, Hong Kong 2007, 91–104.

Sjö, Karoliina, Leskelä-Kärki, Maarit: Päiväkirja, minuus ja historia. *Päiväkirjojen jäljillä: historiantutkimus ja omasta elämästä kirjoittaminen*. Toim. Leskelä-Kärki, Maarit, Sjö, Karoliina, Lalu, Liisa, Artukka, Topi. Vastapaino, Tampere 2020, 11–38.

Suomen lähetysseura: *Suomen Lähetysseura toimi Kiinassa vuosina 1902-1953*. 2012.
<https://felm.suomenlahetysseura.fi/suomen-lahetysseura-toimi-kiinassa-vuosina-1902-1953/>
(viitattu 4.2.2025)

Thompson, Carl: *Travel Writing*. 1. painos Routledge, New York 2011.